

ANIMALISKA MATERIAL

En guide för design, inköp och import

Svensk Handels referensgrupp för animaliska material
Utgåva: Mars 2016

INNEHÅLL

INTRODUKTION

- Om guiden

DUN OCH FJÄDER

- Om dun och fjäder
- Fjädrar från påfågel
- TE Responsible Down Standard
- Patagonia Traceable Down Standard
- Andra regler, standarder och certifieringar

PÄLS, LÄDER OCH SKINN

- Om päls, läder och skinn av olika djur
- LWG, Leather Working Group
- IVN Natural Leather standard

ULL OCH HÅR

- Om ull från får och lamm
- Responsible Wool Standard
- Merinoull (merinofår)
- Angorauull (angorakanin)
- Alpacca (alpacca-kamel)
- Mohair (angoraget)
- Kashmir, pashmina (kashmirget)

ANDRA MATERIAL, DJURTEST

- Silke, siden
- Ben och horn, elfenben
- Pärlmor, snäckskal, korall
- Animaliskt lim, animaliskt fett
- Djurtest – Humane Cosmetics Standard

DJURVÄLFÄRD, LAGSTIFTNING OCH REGLER, SKYDDADE ARTER MM

- De fem friheterna
- Vilda djur, CITES, och regler kring elfenben, noshörningshorn, säl, äldre päls- och reptilskinn
- Förbud mot skinn/päls av hund och katt
- EU:s djurskyddslagstiftning
- Svensk lagstiftning och andra länder
- Djurskyddsorganisationer och andra källor

INTRODUKTION

ANIMALISKA MATERIAL – EN GUIDE FÖR INKÖP OCH IMPORT

Denna guide har som syfte att öka kunskapen om de produkter och material med animaliskt ursprung som kan förekomma i handeln.

Att ha kunskap om hela produktionskedjan blir allt viktigare, både för företagen och kunderna. Det gäller inte minst animaliska material, där etiska frågor kring djur-hållningen allt oftare ifrågasätts. Kedjan från djuruppfödning till färdig produkt är oftast lång och uppdelad på många steg. I takt med att komplexiteten ökar har också både kritiken och viljan att öka transparensen vuxit. Många nya certifieringar och nya sätt att arbeta med kedjan bakåt har tillkommit på senare år, både som enskilda och gemensamma initiativ från företagens och olika organisationers sida. Några av dem beskrivs i guiden.

Ambitionen med guiden är att steg för steg kartlägga de standarder, certifieringar, regler och tillvägagångssätt vi känner till som syftar till att säkerställa god djurhållning vid uppfödning och produktion av animaliska material. Risker och problem som kan förknippas med import och försäljning av produkter som innehåller dessa material beskrivs också.

Där inga relevanta tillvägagångssätt för att spåra materialet utifrån djurvälståndsperspektiv har påträffats har befintliga standarder och regler gällande miljö eller liknande tagits upp. Syftet är att belysa vilka parter som skulle kunna ta fram nya eller bygga ut befintliga standarder med kriterier som även gäller djurhållning.

Arbetet med guiden påbörjades sommaren 2014 då företag som ingår i Svensk Handels referensgrupp för animaliska material och organisationer insatta i ämnet intervjuades per telefon och mejl. Guiden har därefter byggts på, bland annat med kunskaper från de möten och workshops som referensgruppen haft.

Några särskilda problemområden har pekats ut som extra angelägna:

Både djurskyddsorganisationer och företag anser det viktigt att få bättre spårbarhet när det gäller läder. Det finns ännu inte någon utarbetad metod för spårbarhet ens från garveri till slakteri, än mindre till uppfödare. Detta är något som de europeiska garveriernas branschorganisation Cotance också försökt adressera.

Andra områden där missförhållanden uppmärksammats av djurskyddsorganisationer rör till exempel merinoull, angoraull samt dunplockning från levande fåglar. Även förekomsten av långa transporter av levande djur är något som handeln ser behov av att få mer kunskap om.

Eftersom mycket material som används från djurriket härrör från livsmedelsindustrin finns en nära koppling till denna bransch. Spårbarheten blir också där allt viktigare inte minst av smittspridningsskäl men också utifrån etiska-, sociala- och miljöperspektiv.

I EU:s djurskyddsstrategi från 2012 fokuseras det på två olika områden; ett förslag på en ny heltäckande djurskyddslag, samt förstärkning och optimering av de nuvarande åtgärderna. EU:s djurskyddslagstiftning är under översyn.

Frågan om transporter av levande djur, såväl mellan uppfödningställen som till slakt, berör många tamdjur och förtjänar också uppmärksamhet, även om det inte särskilt tagits upp för varje djurart i denna guide.

Alla som vill bidra med kunskap till guiden är välkomna att kontakta oss, liksom de medlemsföretag som vill ingå i referensgruppen för Animaliska material.

Stockholm den 23 mars 2016

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Maria Sandow', with a long horizontal flourish extending to the right.

Maria Sandow
Näringspolitisk expert, CSR & Supply Chain

DUN OCH FJÄDRAR

Dun och fjädrar kommer framför allt från fåglarna anka och gås, men kan även traditionellt härröra från t ex höns och vilda fåglar som and, svan och ejder samt, i importerade föremål, från mer exotiska fåglar som t ex papegojor och påfåglar.

Användningsområden

Dun används som fyllning i kläder, täcken och kuddar. Fjädrar används också som fyllning, men även i smycken och som dekorationer, inte minst till påsk. Strutsfjädrar dyker upp i modebilden då och då och liknar då pälsverk. I handel med fiskeredskap förekommer fjädrar som används i flugor som binds för flugfiske. Vita fjädrar används till badmintonbollar.

Ursprungsländer

Till de större leverantörländerna hör Kina, Polen, Ungern, Kanada, Ryssland. Dun till sportbranschen köps ofta i Kina och östra Europa.

Problem

Dun och fjädrar har tidigare främst ifrågasatts då det gällt kvalitet (att dunprodukter innehåller för stor andel grövre fjädrar) eller ur hygienisk synvinkel (dåligt rengjort), eller risker vid utbrott av fågelinfluensa. Certifieringar har främst inriktats på dessa aspekter.

Kalla fakta avslöjade 2009 att fåglar plockades levande i Ungern och i Kina. Levandeplockning är förbjudet inom EU, men det visade sig finnas undantag från regeln. Plockningen som filmats var brutal och skapade starka reaktioner bland konsumenter och företag. Många varumärken valde att stoppa produktion och försäljning av produkter innehållande dun. Efter larmet har

både certifieringar och enskilda initiativ bland företag syftat till att säkerställa att levandeplockning inte förekommer hos leverantörerna, samt för att säkerställa en god djurhållning.

Insamling av dun kan ske på olika sätt, från stora, industriliknande farmar till att människor på landsbygden samlar in dun från sin och grannens ankflock.

Ett problem som också uppmärksammas är tvångsmatning av gäss för framställning av gåslever, foie gras, vilket främst förekommer i Europa. Många väljer att ställa krav på leverantörer att dun/fjädrar inte får komma från tvångsmatade fåglar.

Svenska initiativ

Svensk Handel tog i samarbete med branschorganisationen Svenskt Sportforum initiativ till utbildningar och workshops i dunfrågan efter larmet år 2009.

PÅFÅGELFJÄDRAR

Påfågelfjädrar kommer från påfågeln, ett släkte bestående av två arter; blå påfågel samt grön påfågel. Två gånger per år faller fåglarna ett stort antal fjädrar som tas tillvara.

Användningsområden

Påfågelfjädrar används främst till smycken och dekorativa föremål

Ursprungsländer

Påfågeln härstammar från Indien, Pakistan och Sri Lanka men finns idag hela världen. Det är vanligt att påfågelfjädrar kommer från Kina där flera hundra påfåglar kan finnas på en gård.

Nuvarande certifieringar och standarder

Det är förbjudet att föra ut påfågelfjädrar från Indien på grund av den omtanke och stolthet man känner för påfågeln.

Inget annat land har detta förbud och det är idag tillåtet att handla med påfågelfjädrar. Påfågeln finns i stora antal över hela världen och riskerar idag inte utrotning.

TE RESPONSIBLE DOWN STANDARD

TE Responsible Down Standard, RDS, har utvecklats av Textile Exchange, företaget The North Face och Control Union i samarbete.

Standarden bygger på de Fem Friheterna för Djurvälstånd (The Five Freedoms for Animal Welfare).

RDS säkerställer att dun och fjädrar kommer från ansvarsfullt behandlade gäss, ankor och andra vattenfåglar samt spårar materialet genom produktionskedjan. Detta görs genom granskningar och certifieringar, utfärdade av en oberoende tredje part, på varje modul som ingår i leveranskedjan. Minst en gång per år ska varje modul i kedjan granskas för att säkerställa god djurhållning. I standarden ingår fem moduler:

- Farm module
- Slaughter module
- Transport module
- Small Farmer Group module (SFG)
- Chain of Custody module (TE CCS)

Kraven för standarden relateras till dessa fem moduler. Det finns fyra olika graderingar på de uppsatta kraven: Critical Major, Major, Minor och Recommendation.

Krav som faller under Critical Major måste utan undantag uppfyllas. Möts inte ett sådant krav dras certifieringen omedelbart in till dess att felet rättats.

Major är också krav som måste uppfyllas, men här ges modulen som grans

skats 60 dagar att rätta till felaktigheten om sådan upptäckts.

Minor-krav är viktiga och ska alltid granskas. 50 procent av dessa krav måste uppfyllas för att certifieringen ska gå igenom.

Recommendations måste inte följas men utgör riktlinjer för best practice och är därför värdefulla.

RDS får användas av alla företag. För närvarande är Control Union den enda som kan certifiera mot standarden, med TE planerar att öppna för fler certifieringsföretag.

Kontaktinformation Textile Exchange

+1 806 428 3411

info@textileexchange.com

http://textileexchange.org/

http://textileexchange.org/RDS

Kontaktinformation Control Union

certification@controlunion.com

http://controlunion.com

PATAGONIA TRACEABLE DOWN STANDARD

Patagonia har utvecklat en standard gällande dun där bland annat nolltolerans krav ställs på plockning av levande fåglar och tvångsmatning.

Patagonia Traceable Down Standard inkluderar ett antal principer, däribland:

- Dun och fjädrar får ej plockas från levande fåglar.
- Dun och fjädrar får ej komma från djur som av någon anledning tvångsmatats under deras livstid.
- Alla producenter måste möta eller överträffa lokala regler för djurhållning och behandling av animaliska material.
- Alla nya leveranskedjor för dun måste undergå och godkännas på en full spårbarhetsgranskning såväl som verifiering av en tredje part.
- Producenter måste demonstrera full transparens och uppvisande av kontinuerliga förbättringar.

Vidden av standarden sträcker sig från djurskydd till spårbarhet och utbildning av producenter. Fem olika instanser i dunleveranskedjan kan granskas

enligt standarden; gårdar, slakterier, dunberedare, försäljare samt klädesfabriker. För dessa fem instanser finns olika krav som måste uppfyllas för att godkännas som leverantörer eller underleverantörer till Patagonia.

Då granskningen sker ingår fyra olika steg, först en granskningsförberedelse där lokala lagar och regler gällande djurskydd undersöks. Tredje parts granskare utses och utbildas också. I det andra steget, visuell inspektion, inspekteras behandlingen och djurhållningen av fåglarna. Även slakthus och klädfabriker inspekteras.

Det tredje steget, inspektion av dokument, innebär granskande av alla relevanta dokument för varje nivå av leveranskedjan. Det fjärde och sista steget innebär intervjuer med ledning och anställda för att undersöka till vilken grad policy och processer implementeras.

Kontaktinformation Patagonia

+1 775 747 1992

Se hemsida

www.patagonia.com

http://www.europeanoutdoorgroup.com/files/PATAGONIA_TRACEABLE_DOWN_STANDARD_121013.pdf?phpMyAdmin=432c531f428ft234eb687r6ab9&phpMyAdmin=446c53221529t20047501r6ab9

ANDRA REGLER, STANDARDER OCH CERTIFIERINGAR FÖR DUN OCH FJÄDER

CFDIA, China Feather and Down Industrial Ass.

Vid import av dun och fjädrar från Kina, kan ett certifikat från China Feather and Down CFDIA, efterfrågas. Detta certifikat är framtaget med hänsyn till Europeisk djurhållning och innebär bland annat att inga fåglar blivit plockade levande.

www.cfd.com.cn

EDFA, European Down and Feather Association

EDFA certifierar tillverkare av duntäck- en och kuddar, både gällande duninne- håll men också spårbarhet. De har en Traceability Standard som används för att dokumentera fyllnadsmaterialens ursprung. EDFAs syfte är att represen- tera olika intressenter inom fjäderin- dustrin och tackla hinder med interdi- ciplinära diskussionsgrupper.

www.edfa.eu/en/homepage.html

IDFL, International Down and Feather Laboratory

IDFL kontrollerar kvalitet och renhet av dun. De gör även riskanalyser över hela produktionskedjor, från fjäder till fär- dig produkt. De är en globalt ledande testningsinstans för dun, fjädrar men också textilier och andra fyllnadsmate- rial.

www.idfl.com

PÄLS, LÄDER OCH SKINN

Päls (skinn med håren kvar) dyker ibland upp i modebilden, både när det gäller kläder, skor och heminredning.

Många företag har bestämt sig för att inte använda päls och har anslutit sig till Fur Free Retailer Program, som djurskyddsorganisationer i Fur Free Alliance tagit initiativ till.

Det garvade materialet, läder och skinn, har ett betydligt bredare användningsområde.

Användningsområden för päls: Förutom hela pälsverk (som vi undantar i denna guide) så används päls både i kläder och skor, oftast som trimningar, tofsar och accessoarer. I inredning, t ex fällar, kuddar och presentartiklar, kan päls också förekomma samt i leksaker, tex som konstgjorda djur.

Användningsområden för skinn och läder: Skor, kläder, väskor, plånböcker, handskar, smycken, möbler och inredning med mera. Hundhalsband och koppel, sadlar, träs och seldon till hästar, inredning i fordon.

Ursprung päls: Päls i de användningsområden som beskrivs ovan kommer ofta från **får eller kanin** som föds upp i första hand för köttproduktion.

På t ex skor finns ibland något som kallas **pony**. Det kan vara **häst** men också **get**, som inte heller i första hand fötts upp för pälsen eller skinnet.

Men päls kan också komma från djur som fötts upp för sitt skinn, som t ex **mink**, **räv**, **tvättbjörn (raccoon)** och **visa sorters kanin**.

Ursprung skinn/läder: Garvat skinn kommer ofta från kalv, oxe, ko, svin, häst

och får, oftast som en biprodukt från slakterier. Det förekommer också läder och skinn från hjort, ren, älg och säl och från både tama och vilda djur från andra delar av världen, t ex buffel, kudo, känguru och reptiler.

Ursprungsländer: Stora producenter är Kina, Indien, Italien, Mexiko, USA, bland andra.

Att se upp med

Flera djurarter som päls, skinn och läder kan tas från är förbjudna i EU, både i särskild lagstiftning och enligt en överenskommelse, CITES, som 175 länder skrivit på. Det gäller t ex björn, varg och krokodil. Inte heller äldre pälsar eller väskor får säljas som second-hand, läs på Jordbruksverkets hemsida!

Var särskilt vaksam när det gäller päls eller pälsdetaljer som ser ut att kunna komma från **hund** eller **katt**. Päls av hund och katt får inte säljas i EU och heller inte importeras eller exporteras.

Sälskinn är numera förbjudet handla med i EU.

Mer om detta i sista avsnittet, regler och lagstiftning.

Artbestämning: Man kan i regel se vilket djur som skinn eller fällar kommer ifrån, medan ett garvat skinn är mycket svårt att artbestämma. Då krävs dna-prov eller andra avancerade analysmetoder.

Djurvälfärd och spårbarhet

Vissa pälsdjur föds upp i burar vilket ska poängteras sker lagligt och med kontroll från myndigheter. Men transparens och insyn blir extra viktigt eftersom buruppfödning på flera håll ändå

inte svarar mot våra krav på djurväl-färd, till exempel djurens möjlighet till naturligt beteende. Det är en av orsaker-na till att många företag helt avstår från päls.

Det är svårt att spåra skinnens ursprung i kedjan före garvning eller pälsberedning. I Sverige finns två större garverier, men de är små i internationell jämförelse. Dessa två kan visa varifrån de köper sina hudar, men generellt är det fortfarande ovanligt bland utländska garverier. De europeiska garveriernas organisation, Cotance (euroleather.com) har gjort studier kring detta och arbetar med frågan. Det gör även organisationer som China Leather (en.chinaleather.org).

LWG, Leather Working Group (se nästa sida) arbetar med kvalitetssäkring när det gäller kemikalier och andra förhållanden i garverierna, men har ännu inte inkluderat djurhållningsaspekten. Det pågår dock initiativ från enskilda företag som söker säkra sin egen leveranskedja.

Livsmedelsindustrin kräver ofta spårbarhet för köttprodukter bakom slakteriledet. Glappet ligger därför mellan

slakteri och garveri, men med större efterfrågan borde det vara möjligt att – åtminstone i samarbete med vissa större garverier – införa en (nål)-stämpling av hudarna på slakteriet som förs vidare genom garveriprocessen som skulle underlätta spårning.

Ett problemområde som framför allt köttindustrin blivit uppmärksam på, och som också gäller för läder, är var djuren betat, eventuell negativ påverkan på skog och landområden.

Långa och inhumana transporter av levande djur förekommer också. Det finns lagstiftning i Europa, men i många leverantörländer är det svårare att kontrollera.

Religiös slakt, där blodet ska tappas ur levande djur, förekommer i många länder över hela världen. Slakten kan ske med eller utan bedövning när blodet tappas av. I Sverige är sådan slakt endast tillåten om djuret är bedövat. (Se även Jordbruksverkets hemsida).

FUR FREE RETAILER PROGRAM

Fur Free Alliance, FFA, är en sammanlutning av ett stort antal djurskyddsorganisationer. Deras program för detaljhandeln erbjuder företag att ansluta sig till en policy där företaget förbinder sig att inte sälja päls från vildfångade djur eller djur som föds upp för sin päls.

I Sverige har ca 130 aktörer – kedjor, varumärken och enskilda butiker – anslutit sig till Fur Free Retailer Program och antagit denna policy.

För mer information:

www.furfreealliance.com
www.furfreetailer.com
www.palsfrihandel.se

LEATHER WORKING GROUP

Leather Working Group (LWG) har skapat ett protokoll kallat Tannery Environmental Auditing Protocol för att granska miljöfaktorer och spårbarhet hos garverier och läderproducenter. Med utgångspunkt i protokollet kan producenter och garverier bli klassade enligt Gold, Silver, Bronze eller Audited.

Målet med LWG är att förbättra garvningsindustrin genom att skapa ett gemensamt angreppssätt gällande miljöprioriteringar, skapa synlighet av best practices samt ge föreslagna riktlinjer för fortsatt förbättring. De arbetar transparent och involverar producenter, varumärken, försäljare, tekniska experter, akademiska institutioner och liknande.

Granskning av produktionen görs av certifierade granskare. Protokollet som då används återfinns på Leather Working Groups hemsida. En direktlänk finns även i kontaktinformationen nedan.

Enligt LWG kan de flesta frågorna i protokollet ställas till Miljömanagern på platsen, men visas frågor, relaterade till säkerhet och utsläpp kan vara lättare för säkerhetsansvarig eller en ingenjör att svara på.

Mer information om vad som ingår i protokollet samt en förteckning över granskade garverier finns på LWG's hemsida.

Kontaktinformation Leather Working Group

+44 (0)1604 679999

info@leatherworkinggroup.com

www.leatherworkinggroup.com/

[http://www.leatherworkinggroup.com/images/documents/Protocol%205.2.3%20\(20%20January%202012\)%20English.pdf](http://www.leatherworkinggroup.com/images/documents/Protocol%205.2.3%20(20%20January%202012)%20English.pdf)

IVN NATURAL LEATHER STANDARD

Denna standard definierar tekniska, ekologiska och miljö/hälsokrav på kromfritt högkvalitetsläder. Hela produktionskedjan täcks av standarden; från jordbruk till råhudar, produktion och märkning. Dock ställs (ännu?) inga krav på djurhållningen.

Spårbarheten är viktig i denna standard, samt reglering av garvningsmetoder, slaktplats, sociala aspekter och användning av toxiska substanser.

IVN Natural Leather Standard är utvecklad av IMO, Institute for Marketecology i Schweiz. Standarden grundar sig i att krom, som ofta används vid garvning av läder, kan vara skadligt för människor och miljö. Ett alternativ förordar till kromgarvning som standarden är vegetabilisk garvning.

Standarden godkänner inte kromgarvning eller användning av glyoxal eller kortkedjiga klorerade paraffiner. Slaktplatsen måste också dokumenteras och inga råhudar från utrotningshotade arter är tillåtna. Miljöpolicy måste också finnas på tillverkningsplatsen, tillsammans med sociala kriterier.

IVN Natural Leather Standard innehåller alltså inte krav på djurvälstånd i uppfödning, hantering eller vid slakt. Spårbarhet är dock en viktig del i standarden, vilket kan underlätta undersökning av djurhållning hos de olika leverantörerna och underleverantörerna.

Kontaktinformation Institute for Marketecology

+41 (0) 71 626 0 626

imo@imo.ch

www.imo.ch

http://www.imo.ch/logicio/client/imo/file/sectors/textile/fibres/leather/leder_20111220.pdf

CERTIFICATE OF ORIGIN

För att säkerställa att djur inte transporterats långa sträckor levande, kan ett ursprungscertifikat, "Certificate of origin" beställas. Detta visar var djuren kommer från, och även hur de transporterats, levande eller i form av skinn och hudar.

För att säkerställa att slaktmetoder av djuren är godkända, kan certifikat från slakterier efterfrågas. Denna förfrågan kan göras till leverantörer.

(ANM – Någon som vet vad detta certifikat syftar på? Ett ursprungs-certifikat är vanligtvis något som utfärdas för varor som ska åtnjuta tullfrihet eller annan speciell behandling. Jag känner inte till det i dessa sammanhang. /Maria

ULL OCH HÅR

Animaliska fibrer i form av ull i textilier är vanligt förekommande, men det finns också många produkter som innehåller hår från en rad djur.

Ullen kommer oftast från får, get (mo-hair, kashmir), kamel, alpaca, lama, kanin (angora) och även nöt.

Användningsområden: Pläddar, sjalar, vävda tyger för kjolar, byxor, kostymer mm, stickat (vantar, mössor, tröjor etc), trikså i underställ och strumpor bland annat.

Djurhår i andra produkter: Rakborstar och sminkborstar, konstnärsmaterial (penslar). Tagel från häst kan till exempel användas som stoppning i möbler och hår från ponny, mård, svin, mungo, grävling, ekorre används i rakborstar, sminkborstar och konstnärsmaterial (penslar).

Att se upp med: Här gäller ungefär samma frågor som för päls, skinn och läder. När det gäller hår och mer udda fibrer, ställ frågor om vilka djur som används, från vilka ursprungsländer och hur uppfödning och utvinning av håren går till. Var observant på CITES-listan.

Får, särskilt av rasen **merino**, som idag producerar den mest efterfrågade ullfibern, har granskats ur djurskydds-perspektiv.

I Australien förekommer mulesing, en mycket plågsam metod att skydda fåren från angrepp av blåflugans larver. Protester bland konsumenter och företag har gjort att Australien inlett ett program för att fasa ut metoden, dock har utlovade tidsgränser för länge sedan passerats. Flera svenska företag har valt att därför inte köpa merino från Australien, utan i stället från andra leverantörländer som Nya Zeeland, Sydafrika, England och Latinamerika. Eftersom ull skickas till stora tvätterier där ullen blandas är spårbarheten oftast obefintlig.

Efter krav från flera stora inköpare har certifieringar och intyg som ökar spårbarheten tagits fram, bland annat från Australien (AWI). Textile Exchange har dessutom initierat ett projekt för att åstadkomma en gemensam standard som adresserar problem kopplade till utvinning av ull från får och även andra arter såsom get och **alpaca**. (Se nästa sida.)

RESPONSIBLE WOOL STANDARD

Textile Exchange har, i samarbete med bland andra H&M, satt igång ett arbete i en internationell arbetsgrupp för att ta fram en ny standard som adresserar olika problem förknippade med fåruppfödning för ullproduktion och även relaterade problem med markfrågor. Standarden heter Responsible Wool Standard, RWS. Denna standard ska främst vända sig till företag som köper ullprodukter, men i förlängningen också användas gentemot konsumenter för att göra det möjligt för dem att göra informerade val av produkter. Bland de intressenter som arbetat med kravställningarna, Terms of Reference, för standarden finns djurskyddsorganisationer, uppfödare varumärken och branschorganisationer, för att nämna några.

Standarden beräknas vara färdigställd under 2015. Mer information om arbetet med standarden finns på Textile Exchange hemsida.

Kontaktinformation Textile Exchange

+1 806 428 3411

info@textileexchange.com

textileexchange.org/

textileexchange.org/RDS

MERINOULL

Merinoull kommer från merinofåret som avlats fram för att producera speciellt fin ull. Ullfibrerna är mycket tunna som ett resultat av den miljö fåret lever i med stora betesareor och sparsamt med föda.

Merinoull används framför allt till kläder så som tröjor, kavajer, underställ och merinofåren föds ofta upp i Australien eller på Nya Zeeland.

I Australien utsattes år 2011, 88% av merinolamm för mulesing. Mulesing innebär att utan bedövning skära bort hudveck på fårets bakre regioner. Detta görs för att undvika flugangrepp men är mycket smärtsamt för fåret. Detta fick stor uppmärksamhet i media och många stora varumärken tar helt avstånd från merinoull tills det går att säkerställa ull från får som inte blivit utsatta för mulesing.

Nuvarande certifieringar och standarder:

Australian Wool Exchange Ltd, AWEX, certifierar merinoull fri från mulesing från Australien. Detta gör de genom att använda sig av National Wool Declaration. Efter att denna fyllts i får producenten som ansöker en statuskod enligt följande:

NM – Ull från en flock som deklarerats som helt fri från mulesing.

CM – Ull från en flock där mulesing tidigare använts, men inte under de senaste tolv månaderna. Ingen mulesing ska heller användas i framtiden.

PR – Ull från en flock som blivit utsatt för mulesing, men med godkänd smärtlindring.

Vill man helt undvika inköp av merinoull från Australien där mulesing förekommer kan krav på "certificate of origin" ställas till leverantörer. Många väljer att köpa från företag som garanterar att deras merinoull kommer t ex från Nya Zeeland, Sydafrika eller Sydamerika där mulesing inte tillämpas.

Framtida arbete: Organisationen AWI (Australien Wool Innovation) forskar vidare efter alternativa metoder till mulesing. Textile Exchange tar fram en ny standard för ull, som även kan komma

Kontaktinformation Australian Wool Exchange Ltd

☎ + (02) 9428 6100

✉ Via hemsidan

@ www.awex.com.au

att bli tillämplig på merino. Se föregående sida om Responsible Wool Standard.

ANGORAULL

Angoraull har mjuka och tunna fibrer och kommer från Angorakaninen som har snabbväxande päls. Ullen används framförallt i kläder såsom tröjor och kostymer samt till garn. Så mycket som 90 procent av all angoraull produceras i Kina och endast små kvantiteter produceras i Europa, Chile och USA.

År 2013 slog djurrättsorganisationen Peta larm om brutal behandling av Angorakaniner på pälsfarmar i Kina. Detta resulterade i att flertalet varumärken tog avstånd från användning av angoraull.

Nuvarande certifieringar och standarder: Det tyska företaget NATURFASERN certifierar gårdar som föder upp angorakaniner. Certifieringen går under namnet Caregora™ och baseras på Rådets direktiv 98/58/EG, "Animal Welfare Code

of Recommendations for the Welfare of Livestock" från det engelska

DEFRA-departementet samt egenutvecklade krav på hur djuren behandlas då pälsen klipps.

Buruppfödning är också problematisk om djuren inte få utlopp för sitt naturliga beteende i enlighet med vad som sägs i djurskyddslagstiftningar och enligt "De fem friheterna" (se sista avsnittet).

Framtida arbete: Textile Exchange undersöker behovet av en standard gällande behandling av angorakaniner och angoraull. En **Angora Discussion Group** har skapats med flera företag och andra intressenter.

Kontaktinformation NATURFASERN

☎ +49 7621 16166-0

✉ info@angora-rabbits.de

@ www.angora-rabbits.de

Kontaktinformation Textile Exchange

☎ +1 806 428 3411

✉ info@textileexchange.com

@ textileexchange.org/

☰ textileexchange.org/RDS

ALPACCA

Alpackauull kommer från djuret alpacka, ett kameldjur som lever i Anderna (Sydamerika).

Det finns två typer av alpackor, huacaya och suri. Huacaya är den vanligaste typen och har fluffig päls som ger ett mer elastiskt garn som lämpar sig väl för stickning. Suri har långa rastaliknande lockar som lämpar sig bättre för vävda tyger.

Alpackauull har använts av lokalbefolkningen i Anderna under mycket långt tid, men det var först i mitten av 1800-talet som materialet introducerades i Europa och USA. Ullen är mycket

fin och mjuk med 10–20 centimeter långa silkesglänsande fibrer. I jämförelse med fårull är alpackauull mjukare, varmare, starkare och glansigare. Ett plagg i alpacka kliar mindre och är mer slitstarkt än motsvarande plagg i fårull, medan fårull är mer elastiskt. Beroende på hur alpackauullen spinns kan garnet bli antingen lätt eller tungviktigt. Ullen finns i 22 olika naturliga basfärger, från svart och rödbrun till ljusare gråa och vita nyanser. De ljusare nyanserna är lättare att färga och har därmed blivit allt populärare. Ullen kallas ibland endast för alpacka.

Källa: Wikipedia

MOHAIR

Mohair är ullfiber från angorageten.

Denna tamget finns i Nordamerika, Sydafrika, Turkiet och i västra Asien på 1000 meters höjd.

Djuren klipps två gånger om året och levererar vid varje klippning cirka 1,5-2,5 kg mohairull. Fibrerna är mellan 100 och 300 mm långa, har ringa hållfast-

het, är obetydligt krusade, är till färgen vit-gula, glänsande, är mycket elastiska och har en finlek av 25–50 mikrometer.

Mohair kommer till användning ren eller blandad med annan ull bl.a. i överplagg, till exempel damkappor samt i trikåplagg, möbeltyg, filter och mattor.

Källa: Wikipedia

KASHMIR

Kashmir (kashmere, cashmere) är underullsfibrer från tamgetter som lever i mycket kallt klimat. Ullen är mycket mjuk och lätt och används till klädesplagg som pullovrar, kappor, kostymer och sjalar

Namnet kommer av regionen Kashmir, som ligger i **norra Indien**. Merparten av världens kashmir kommer idag från **Inre Mongoliet i Kina** och från **Mongoliet**, men även från andra östasiatiska länder.

Det finns en mängd olika sorters getter, ofta lokala populationer, som används vid produktion av kashmirull och dessa brukar gå under samlingsnamnet kashmirgetter. Några exempel är Alashanzuoqi, **Pashminaget** (ursprungligen från länderna kring Himalaya) Hexi och Zhongweiget.

På våren, då getterna börjar att fälla sin vinterull, kmmas de för ta hand. Den

duniga underullen samlas ihop men den övriga ullen, täckhåret, lämnas. Underullen tvättas och alla rester av skyddshår tas bort.

Kashmirens kvalitet avgörs av fiberlängd, fibertjocklek, vithet, lyster och fall. Den kashmirull som har högst kvalitet är den underull som kommer från getens buk- eller halsparti och har en fiberlängd på minst 36 mm. Bra kashmir ska ha en fiberlängd på minst 32 mm. Kashmir med lägre kvalitet tas ofta från bakkdelen av geten och dessa fibrer är kortare och tjockare. Ännu lägre kvalitet har ull som inte är helt separerad från skyddshår eller till och med är utblandad med jak- eller kaninpäls.

Italien, Skottland, England och Japan är de länder som är marknadsledande i tillverkning av kashmirull. Klädesplagg av högkvalitativ kashmir är mycket dyrbara.

Äkta **pashmina** ska enligt huvudorganet för tillverkare av Kamelhår och Cashmere (The Camel and Cashmere Hair Manufacturers Institute) märkas "cashmere" på grund av det utbredda fusket på marknaden där billiga syntetiska fibrer, exempelvis viskos, märks som "pashmina". Äkta pashmina har en fiber på mellan 14 och 16 mikrometer. Det är **olagligt att ha fibermärkningen "Pashmina"**.

Miljöproblem

Produktionen av kashmirull är ur ett miljöperspektiv inte helt oproblematisk då getterna sliter loss gräset med rötter och allt. 2008 fanns det cirka 40 miljoner getter i Inre Mongoliet och i områden med hög täthet av getter försvinner det övre matjordsskiktet eftersom det inte finns någon vegetation som binder jorden. Detta leder till erosion och gräsmarker blir till öken.

Källa: Wikipedia

ÖVRIGA MATERIAL OCH DJURTEST

Det finns en del material som inte passar in i någon av de ovan nämnda kategorierna, men som också kan vara bra att vara observant på.

Silke/siden

Silke är råmaterialet, siden det färdiga tyge eller garnet. Silke är kokongtrådar som silkesfjärilens larver spinner in sig i när de förpuppas. Silkestråd är en textilfiber som används till tyg och garn som till exempel siden. Det finns två sorters silke, mullbärssilke och tussahsilke.

Mullbärssilke är silke som odlas i större omfattning, framför allt i Kina, Indien, Thailand, Vietnam och Brasilien. Tussahsilke (vildsilke) kommer främst från Kina, Indien och Japan.

Förutom eventuella kemikalieproblem med vattenföroreningar vid avkokning av silket, färgning och beredning finns också viss kritik från djurskyddsorganisationer. Larvers förmåga att känna smärta är inte klarlagd och man bör, anser dessa organisationer, därför tillämpa försiktighetsprincipen då det gäller till exempel silkeslarver, som dödas för att inte puppan ska skadas när man tar tillvara silket. Döda larver används dessutom till kosmetik.

Ben och horn

Ben och horn kan till exempel användas som dekorationer, i jakt- eller hushållsprodukter, som skaft på knivar och bestick, som material till smycken eller knappar till kläder.

Sådant material kommer oftast från djur som ko, gris och får och är då en biprodukt till livsmedelsindustrin.

Men det förekommer också **illegal handel** med ben och horn från vilda och utrotningshotade djur. Till exempel är handel med **elfenben** (elefant) eller **noshörningshorn** förbjuden, även som antikviteter!

Pärlemor, snäckor, snäckskal, korall

Pärlemor i knappar eller smycken, snäckor och snäckskal i dekorationer, akvarieinredning, trädgårdsdekorationer, osv får inte komma från skyddade områden eller områden med hotade korallrev. Ta reda på ursprunget.

Animaliskt lim

För framställning av lim används material som hämtats från djurkroppar; alltifrån hud och ben till fiskfjäll. Både hud och ben kommer framförallt från slaktboskap och tillhandahålls av slakterier och garverier. Fisklim levereras framförallt av producenter av fryst eller saltad fisk, där de delar som används till limmet är en biprodukt.

Animaliskt fett

Animaliskt fett utvinns både från garverier och ulltvätterier (lanolin). Fettet används bland annat i tvål, kosmetika och hudvårdsprodukter.

HUMANE COSMETICS STANDARD

Humane Cosmetics Standard (HCS) är en standard för icke djurtestade kosmetika- och hygienprodukter.

The Humane Household Products Standard (HHPs) är Standarden för icke-djurtestade hushålls- och rengöringsprodukter.

Standarderna togs fram 1996 av en internationell koalition av djurrätts- och djurskyddsorganisationer i EU och Nordamerika, The Coalition for Consumer Information on Cosmetics, CCIC. Organisationerna använder sig av samma kriterier och lista över icke djurtestade produkter. I Sverige har Djurens Rätt en guide till icke djurtestat, www.djurensratt.se/icke-djurtestat

Företag ansöker om godkännande enligt Standarden genom att tillhandahålla information om sina leverantörer, produkter och beståndsdelar. Företagen ska också tillämpa ett slutdatum efter vilket ingen av företagets produkter eller beståndsdelar har testats på djur. Företagen granskas dessutom av oberoende revisorer var tredje år för att säkerställa att inga råvaror blir djurtestade. Det räcker alltså inte med att företagen skriver på sina produkter eller i reklammaterial att de inte testas på djur.

Den skuttande kaninen/Leaping Bunny är Standardernas officiella symbol och får endast användas av företag som godkänts enligt Humane Cosmetics Standard och Humane Household Products Standard.

Enligt läkemedelsverket är det förbjudet att i EU/EES-länder testa kosmetiska slutprodukter och kosmetiska beståndsdelar på djur. Sedan 11 mars 2009 är det också förbjudet att i EU/EES-länder sälja kosmetiska produkter och beståndsdelar som har testats på djur. Förbudet gäller lika för hygienprodukter.

Enligt djurskyddsorganisationerna (annan information svår att hitta) finns det fortfarande ämnen som ingår i produkterna som kan vara testade på djur, eftersom test för att säkerställa att ämnen inte är giftiga för människor eller miljö fortfarande är tillåtet. Märkningen ska garantera att inte heller sådana ämnen ingår.

DJURVÄLFÄRD, REGLER OCH LAGSTIFTNING

DE FEM FRIHETERNA

De Fem Friheterna (The Five Freedoms for Animal Welfare) är väl etablerade i den internationella diskussionen kring djurvälstånd.

- Frihet från hunger och törst genom tillgång till färskt vatten och en diet som upprätthåller fullständig hälsa och kraft
- Frihet från obehag genom att ordna med en lämplig miljö som inkluderar skydd och en komfortabel viloplats
- Frihet från smärta, skada och sjukdom genom förhindrande av detta eller snabb diagnos och behandling.
- Frihet att utföra naturligt beteende genom att tillgodose djurets behov av tillräckligt utrymme, rätt resurser och sällskap av djurets eget slag
- Frihet från rädsla och oro genom att säkra förutsättningar och behandlingar som undviker mentalt lidande.

Källa: Wikipedia

CITES, CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE IN ENDANGERED SPECIES OF WILD FAUNA AND FLORA

Många djur och växter är förbjudna att jaga, samla, handla med eller använda enligt den internationella överenskommelsen Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, CITES. 181 parter har i någon form anslutit sig till CITES, vilket motsvarar i stort sett alla länder. Ett fåtal vita fläckar återstår på kartan, däribland Nordkorea, Uganda, Turkmenistan och området Västsahara.

I Sverige är Jordbruksverket administrativt och beslutande myndighet för CITES.

CITES inkluderar listor på skyddade djur och växter uppdelade i tre bilagor.

- **Appendix I** innehåller arter som är utrotningshotade.
- **Appendix II** innehåller arter som riskerar att bli utrotningshotade om inte handeln kontrolleras.
- **Appendix III** innehåller arter som är utrotningshotade i ett visst land.

EU har infört CITES genom lagstiftning och återfinns i EU-rådets förordning om skyddet av vilda djur och växter genom kontroll av handel med dem, Kommissionens Förordning (EU) nr 709/2010.

Källa: CITES (www.cites.org) och Jordbruksverkets hemsida, se kontaktinformation nedan.

Illegal handel med utrotningshotade djur och produkter från dessa togs upp under FN:s konferens om hållbar utveckling 2012, Rio 20+. Hårdare tag efterlystes, både på tillgång- och efterfrågesidan för att bekämpa internationell handel med vilda djur. Upplysningskampanjer och olika sätt att minska efterfrågan på t ex elfenben och noshörningshorn diskuterades även vid en konferens på temat i Kina, våren 2015.

Elfenben

Den generella regeln inom EU är att alla kommersiella aktiviteter som involverar elfenben, såsom köpa, sälja, hyra ut, annonsera om, erbjuda någon att köpa, visa upp eller på annat sätt använda elfenben i vinstsyfte, är förbjudna. Denna regel innefattar såväl råelfenben som bearbetat elfenben.

Noshörningshorn

Noshörningen är starkt utrotningshotad och EU arbetar därför med att stoppa handeln med noshörningsprodukter. Den nya vägledningen säger att inga nya tillstånd för export eller re-export kommer att utfärdas, med några få undantag.

Sälskinn

Sälskinn används till väskor, skor, plagg och detaljer på plagg och kommer ofta från Kanada, Norge eller Grönland. I Sverige är det, efter ett beslut i WTO 2014, inte längre tillåtet att sälja skinn från skyddsjakt. En revidering av EU-förordningen (nedan) pågår. Förordningen (EC) No 1007/2009 om handel med sälprodukter, fastställer att det enbart är tillåtet att handla med sälprodukter med ursprung i:

- Ursprungsbefolkningens traditionella jakt för husbehov
- Varor från nationell skyddsjakt, om produkterna säljs utan vinstsyfte. Försäljningen får inte ske i sådan omfattning att den misstänks ha kommersiellt syfte.

- Varor som importeras för personligt bruk och medförs av resenärer, men endast i sådan mängd att det inte kan misstänkas ske som import i kommersiellt syfte.

Bestämmelserna gäller också handel med bearbetade och oberarbetade sälprodukter, t ex sälolja och klädesplagg.

De sälprodukter som är tillåtna för handel ska förses med intyg skrivet i ursprungslandet första gången de säljs. Intygsnumret ska sedan anges på alla fakturor vid vidare försäljning. Länk till författningstext:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:286:0036:0039:SV:PDF>

Pälsverk, väskor av reptilskinn mm

Det finns omfattande regler om pälsverk och produkter av reptilskinn mm som även gäller second-hand-försäljning av äldre produkter. Läs om reglerna på Jordbruksverkets hemsida.

Kontaktinformation Jordbruksverket

 0771-223 223

 jordbruksverket@jordbruksverket.se

 www.jordbruksverket.se

FÖRBUD MOT PÄLS AV HUND OCH KATT

Att använda hund och kattskinn är förbjudet i EU och i Sverige sedan 2009.

Enligt svensk lag (SFS 2008:1049), som bygger på en EU-förordning, om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m. får inte sådan päls eller varor innehållande sådan päls lagras inför försäljning, utannonseras, säljas eller distribueras inom EU. Sådan päls får heller inte importeras eller exporteras.

Det kan vara mycket svårt att avgöra huruvida en vara kommer från hund eller katt. Om det gäller garvade skinn är det till exempel i princip omöjligt att med blotta ögat se om det kommer från hund.

Djurskyddsorganisationer har slagit larm om att det i Kina förekommer il-

legal insamling och brutal slakt av gat-hundar för skinnet.

Vilka garverier som köper in sådana hudar är inte känt, men det finns alltid anledning att ställa frågor och att försäkra sig om att inte skinn eller päls från hund eller katt finns i produkterna.

Kontaktinformation Jordbruksverket

0771-223 223

jordbruksverket@jordbruksverket.se

www.jordbruksverket.se

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:343:0001:0004:SV:PDF>

EU:S DJURSKYDDSLAGSTIFTNING

EU:s regler för djurskydd täcker in områden som djurskötsel, transporter och slakt. Reglerna är ofta minimikrav, vilket ger medlemsländerna möjlighet till strängare lagstiftning. Sverige har därför som regel hårdare krav än de som ställs på EU-nivå. Det betyder också att nivån på djurskyddet varierar stort mellan EU-länderna.

Den nuvarande handlingsplanen för djurskydd sträcker sig från 2012 till 2015. I den nuvarande handlingsplanen vill EU-kommissionen bland annat se till att medlemsländerna följer de redan existerande reglerna bättre och satsar mer, både på att utbilda personal som hanterar djur och på att upplysa konsumenter så att de kan ta större hänsyn till djurskyddsaspekten när de handlar. En ny handlingsplan som förväntas för 2016-2020 har ännu inte publicerats.

Generella regler i lagstiftningen handlar om att djur ska tas om hand av kunniga personer, att de ska få tillräckligt med mat och att de inte får hindras i sitt naturliga beteende på ett sätt som skapar onödigt skada eller lidande. Reglerna gäller för djur som används inom animalieproduktion, till exempel djur som föds upp för att bli livsmedel eller vars skinn eller päls används för försäljning. De generella reglerna är övergri-

pande och det finns även specifika regler som rör till exempel värphöns och grisar, men också särskilda situationer som slakt och transport.

För transporter finns regler om hur ofta djuren måste få mat, vila och vilket det minsta tillåtna utrymmet är. EU har också regler om slakt som handlar om hur djur ska behandlas i samband med slakt. Djuren ska inte utsättas för onödigt lidande före och under slakten.

Kritik mot EU:s djurskyddsregler har handlat om att reglerna inte är tillräckliga för att skydda djurens välbefinnande. EU-reglerna är ofta minimiregler vilket innebär att medlemsländerna kan ha strängare regler om de vill.

Reglerna finns inte samlade i en lag utan består av cirka 400 enskilda rättsakter. Därför ses nu regelverket över.

Som en del av EU:s djurskyddspolitik är det sedan 2009 förbjudet att sälja kosmetika och hygienprodukter som testats på djur. Förbudet gäller både för kosmetika som produceras i EU och importerats till EU. Undantag för allergi- och cancertester fanns försvann i mars 2013.

*Källa:
EU-upplysningen, EU-kommissionen*

Svensk lagstiftning

Den svenska lagstiftningen går ofta längre än den europeiska. Två exempel är förbudet mot svanskupering av alla djur (hundar, katter, får, grisar osv) och beteskravet för svenska mjölkkor.

Lagstiftning i andra länder

Organisationen World Animal Protection har kartlagt de flesta länder och deras djurskyddslagstiftning.

Se api.worldanimalprotection.or

MER INFORMATION

Djurskyddsorganisationerna Peta, Djurens Rätt, Djurskyddet Sverige och World Animal Protection är de som Svensk Handel genom åren haft kontakt med. Dessa organisationer är vitt förgrenade och har även lokala föreningar som arbetar lokalt med samma prioriterade frågor.

De flesta larm som når oss via media kommer antingen från den internationella djurrättsorganisationen Peta (People for the ethical treatment of animals) eller den svenska motsvarigheten Djurens Rätt. Båda dessa organisationer arbetar för att djur ska behandlas väl och är i grunden emot människans utnyttjande av djur för mat, kläder, nöje, arbete.

- Djurens Rätt
www.djurensratt.se
- Peta – Preople for the ethical treatment of animals
www.peta.org

Djurskyddet Sverige och den internationella djurskyddsorganisationen World Animal Protection har vid två tillfällen uppvaktat Svensk Handel i olika frågor. De arbetar för regelefterlevnad och god djurhållning inom jordbruk och livsmedelsindustri. Den svenska organisationen har också ett stort fokus på sällskapsdjur medan den internationella organisationen arbetar mycket med hur djur används i turismindustrin.

- Djurskyddet Sverige
www.djurskyddet.se
- World Animal Protection
www.worldanimalprotection.se

Liknande inriktning har i England och Australien två stora djurskyddsorganisationer som har bra information på sina hemsidor. De heter båda RSPCA, Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals.

- RSPCA Australien:
<http://www.rspca.org.au/>
- RSPCA Storbritannien:
<http://www.rspca.org.uk/home>

EU - Parlamentarikernas djurskyddsgrupp

I EU-parlamentet finns en grupp, The European Parliament's Intergroup on the Welfare and Conservation of Animals, som arbetar med djurskyddsfrågor ur ett brett perspektiv. Medlemmarna kommer från olika partier, från svensk sida ingår en centerpartist (Fredrick Federley – i styrelsen) och två socialdemokrater (Marika Ulvskog och Jytte Guteland) i gruppen.

- www.animalwelfareintergroup.eu

Gruppen kan också följas på twitterkontot [@awintergroup](https://twitter.com/awintergroup).

